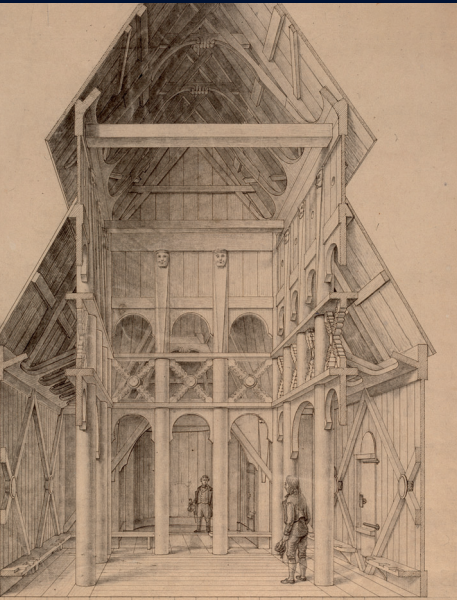

Borgund stavkirke

Flere av de 28 stavkirkene i Norge er i dårlig bygningsmessig stand. Eiere står overfor store vedlikeholdsoppgaver som også omfatter tjærebreing og reparasjoner av spontak. Slike oppgaver stiller spesielle krav både til materialbruk og håndverksutførelse noe som gjør arbeidene kostbare og vanskelig for mange kirkeiere å gjennomføre uten statlige tilskudd. Målsettingen med Riksantikvarens stavkirkeprogram er å sette i stand alle stavkirkene. Stavkirkeprogrammet startet opp i 2001, og skal gå over ti år.

Borgund stavkirke ligger øst for tettstedet Lærdalsøyri, innerst i Sognefjorden. Kirken er viet til apostelen Andreas, og er første gang nevnt i skriftlige kilder fra 1342. En vanlig datering av stavkirken er 1150-1200.

Borgund er en av de best bevarte av stavkirkene våre, og har også vært brukt som forbilde ved restaurering av flere av de andre stavkirkene som for eksempel Hopperstad og Gol stavkirker. Innvendig er imidlertid det meste av det etter-reformatoriske interiøret fjernet ved restaurering mot slutten av 1800-tallet. Det er derved de konstruktive trekk ved kirken som best kan oppleves.

Støpulen fra middelalderen

Støpulen ved kirken er den eneste bevarte fra middelalderen i Norge. Årringsprøver tatt av materialene i forbindelse med istandsettingen viser at deler av tømmeret er felt omkring 1180. Støpulen har en stavkonstruksjon i tre og har store likehetstrekk med vesttårnene i de revne stavkirkene Rinde og Årdal. Det er gjort reparasjonsarbeider på støpulen flere ganger opp gjennom årene, likevel var mye originalt materiale bevart. Støpulen var nå i svært dårlig stand. Stavene var råtne, da støpulen hadde stått uten kledning i flere år. Når kledningen første gang kom på er usikkert, men det er klart at den har hatt kledning over en lang periode. Grunnstokker og sviller hadde råteskader, mens øvre del over klokkerommet var i god stand.

Skadene var så store at støpulen ville forfalle om det ikke ble gjort tiltak som gikk ut over det rent vedlikeholdsmessige. Flere løsninger ble diskutert. En gikk ut på å flytte støpulen og beskytte den med et vernebygg. Imidlertid ville dette stride i mot kulturminneforvaltningens ønske om å bevare kulturminnene på stedet.

Løsningen ble å skifte ut tilstrekkelige mengde skadet materiale og bygningsdeler, slik at støpulen kunne bevares på den plass og i den form den har i dag. Deler av klokketårnet ble derfor demontert, og store deler av treverket som var råteskadet ble byttet ut. De bygningsdelene som ble byttet ut er lagret som kildemateriale og vil bli brukt til senere studier.

Støpulen ble ført til Eikås, der bygningsdelene har blitt rekonstruert med bruk av samme type verktøy som vi kjenner til var brukt i middelalderen og som vi fant spor etter på materialene. Verktøy ble smidd spesielt til denne oppgaven.

I forbindelse med arbeidene får støpulen også nytt brannsikringsanlegg. En ny stige etter mal av en gammel stige som tidligere ble brukt i støpulen vil erstatte en ny trapp som ble satt inn for få år siden.

Senere år fortsetter arbeidet med konservering av stavkirken.

Dokumentasjon

Både håndverkere og lokal prosjektleder er fra Sogn. Håndverkere og forskere fra andre deler av landet har dokumentert og undersøkt støpulen sammen med de lokale medarbeidere og Riksantikvaren.

Støpulen er målt opp, sammenføyninger, verktøyspor og materialer er studert.

Kontakt

Stavkirkeprogrammet er igangsatt etter initiativ fra Riksantikvaren. Spørsmål kan rettes til Ellen Devold tlf: 22 94 03 56 eller Lisbeth Dahl Lundgren: tlf: 22 94 05 66.